

Bu sayı

Bu topraklarda bundan tam yüz yıl önce büyük bir soykırım yaşandı. Bir milyondan fazla Ermeni, kadını erkeği genci yaşlısıyla, planlı ve sistemli biçimde katledildi. Dahası, yüz yıl boyunca, bu büyük insanlık suçu resmi makamlarca sürekli olarak inkâr edildi. Birinci Dünya Savaşı'nın karmaşası içinde gerçekleşen sıradan bir olaymış gibi sunuldu. Unutturulmaya, üstü örtülmeye çalışıldı.

Devrimci Marksizm'in bu sayısında yer alan Ermeni soykırımı dosyasının, gerçeklerin ortaya konulması yolunda katkı sağlamasını umuyoruz. Son yıllarda bu yönde olumlu gelişmeler yaşanmış, hakikatin sesi daha gür çıkmaya başlamıştır. Bugün Türkiye kamuoyunda Ermeni sorununa ilişkin bir farkındalık ve resmi ideolojiye aykırı tezleri savunma konusunda bir özgüven oluştuysa, sis perdesi kısmen aralanabiliyorsa, bunda bir avuç insanın cesur ve ısrarlı mücadelesinin büyük payının olduğunu belirtmek gerekir. En başta da dostumuz, ahbariğimiz Hrant Dink'i anmamız gerekir. Hrant bu mücadelede sosyalist bir Ermeni olarak ön safta yer aldı. Hakikati ortaya çıkarmak için korkmadan, yılmadan, usanmadan uğraştı. Ve bunu canı pahasına yaptı. Alçakça bir saldırı sonucunda Hrant'ı kaybettik belki, ama bayrağı yüz binlerce Hrant devraldı.

Türkiye’de Ermeni sorununa dair tartışmaların şimdiye dek genellikle (sağ veya sol) liberaller ile milliyetçi/ulusalcı kesimler arasında cereyan ettiği söylenebilir. Bununla birlikte, soykırım üzerine yazılıp çizilenlerin çoğunda tarihsel maddeci bir analiz çabasının görülmediğini vurgulamak gerekiyor. Tarihsel maddeciliği reddeden yaklaşımlar ise salt tarihi olayların açıklanmasında değil, aynı zamanda ve bununla bağlantılı olarak bugüne ilişkin analizlerinde de tökezliyorlar. Örneğin, soykırımın neden yapıldığı gibi basit ve temel bir soruya verilen liberal yanıtların çoğu esasen “İttihatçı zihniyet”e işaret etmekle yetiniyor. Bu zihniyetin nereden kaynaklandığı, ne gibi toplumsal ve sınıfsal ilişkiler içinde ortaya çıktığı sorusunun yanıtı belirsiz kalıyor. Liberal yaklaşım günümüzü değerlendirirken de benzer idealist kalıplara dayanıyor. Otoriter devlete kafa tutarken gerçekten cesur, ancak o devletin sınıfsal temelini bir türlü anlamak istemiyor. Bu durum, hiç kuşkusuz, burjuva sınıfının ufkunu aşamamış olmasından ileri geliyor. Milliyetçi/ulusalcı yaklaşımlarda ise aynı sınıfın gerici yüzü kendisini gizlemeye bile gerek görmeden konuşuyor ve soykırımı açıkça inkâr ediyor.

Devrimci Marksizm’in Ermeni soykırımı dosyasında, sözü edilen yaklaşımlara karşı, işçi sınıfının enternasyonalist perspektifini benimseyen yazılar var. Dosyadaki ilk yazı, “Gururu incinen Türk işçi ve emekçilerine açık mektup” başlığını taşıyor. Yazı on yıl önce, *Devrimci Marksizm*’in öncüllerinden *İşçi Mücadelesi* dergisinde yayınlanan kolektif bir metin. Burada yeniden yayınlanmasının nedeni, işçi sınıfı perspektifinden akıl yürüterek ve yalın bir dille, soykırımı karşı takınılacak tavrı belirlemesi. Ayrıca, politik pratik içinde sık karşılaşılan sorulara verilecek sağlam yanıtları ortaya koyması. Bunun ne kadar önemli olduğunu vurgulamaya gerek yok. Marksist dünya görüşünün kitleler ve özellikle de işçi sınıfı tarafından kavranması, özümsemesi için yalın biçimde (ama elbette basitleştirilmeden veya daha kötüsü çarpıtılmadan) sunulması hayati önem taşıyor.

Dosyadaki ikinci yazı, Ekim devriminin önderlerinden Lev Davidoviç Trotskiy’in 1912 tarihli “Türkiye’nin parçalanması ve Ermeni sorunu” başlıklı kısa bir analizi. İlki gibi bu ikinci yazı da daha önce *İşçi Mücadelesi* dergisinde yayınlanmıştı. Büyük katliamı neredeyse önceden haber veren bu eskimeyen makaleyi okuyucu ile yeniden buluşturmakta yarar gördük. Zira Trotskiy, kısacık bir yazıda, sorunun geçmişini (1894-96 katliamlarını), ekonomik ve siyasal yönlerini, Kürt-Ermeni ilişkilerini vb. konuları ilginç ve canlı bir biçimde işliyor.

Sungur Savran, “Sınıf mücadelesi olarak Ermeni soykırımı” yazısında, soykırımların “zihniyet dünyası”na ait faktörlerle açıklanamayacağını vurguluyor. Savran’a göre ırkçılığı, şovenizmi veya İttihatçı zihniyeti anlamak önemlidir; ancak daha da önemlisi, bu fikirlerin nasıl olup da yaygınlaşabildiği, neden belirli tarihsel bağlamlarda insanların zihinlerine hâkim olduğudur. Bunun yanıtı sınıf mücadelelerindedir. Dolayısıyla soykırımlar yalnızca tarihsel maddeci bir yöntemle, Marksizmin kavramlarıyla açıklanabilir. Açıklama ve anlama çabasının temel amacı ise bu tür insanlık suçlarına bir daha izin vermemektir. İşte bu kabullerden hareket eden Savran, Ermeni sorununu geniş bir tarihsel çerçeve içinde ayrıntılı biçimde analiz ediyor. Ermeni devrimci hareketinin gelişimini, milliyetçilik ve sosyalizmle ilişkisini, süreç içinde emperyalizmin rolünü ve etkisini, Osmanlı’nın Birinci Dünya Savaşı’na girişinin arkasındaki emperyalist niyetleri, soykırımın ilk birikim süreciyle ilişkisini, soykırım karşısındaki politik tutumları ... kısacası bu karmaşık sorunun hemen her yönünü ele alıyor. Ayrıca tarihi TKP’nin önderi Mustafa Suphi ile Ermeni Bolşeviki Stepan Şaumyan arasındaki paralelliklere dikkat çekiyor ve 21. yüzyılda Ermeni sorununa dair sosyalist bilincin şekillenmesinde bu iki büyük devrimcinin örnek oluşturması gerektiğini belirtiyor. Türkiye’de Ermeni soykırımı üzerine tartışmaları doğru zemine oturtmak açısından büyük önem taşıyan bu yazı, şimdiden, konu hakkındaki temel metinler arasında yerini almıştır diyebiliriz.

Yüzüncü yıl dolayısıyla, yalnızca tarih alanında değil edebiyat alanında da konuya yönelik ilginin canlandığını görüyoruz. Tuba Ataş’ın “Üç roman, kaçan gerçekler ve Ermeni katliamı” yazısı, bu çerçevede, yakın dönemde yayınlanan üç romanı hem edebi hem de siyasal açıdan analiz ediyor. Bunlar, Akif Kurtuluş’un *Ukde*, Vedat Türkali’nin *Bitti Bitti Bitmedi* ve Hamdi Koç’un *Çıplak ve Yalnız* başlıklı romanları. Ataş, kendisi de edebi bir nitelik taşıyan yazısında, farklı ideolojilere sahip üç yazarın yapıtlarında Ermeni trajedisi ile yüzleşmeye çalışan unsurların yanı sıra bunu gizleyen veya çarpıtan imge ve motiflerin de izini sürüyor. Üç romanın “gerçekler kaçır” tespitinde ortaklaştığını belirliyor. Kaçan gerçeklerle yüzleşme çabasını ise son tahlilde olumlu buluyor.

Dosya dışı üç yazıdan, Pedro Marlez’in “Katalonya ve İspanya’nın siyasi krizi” başlıklı makalesi, günümüzde İspanya’da çeşitli biçimlerde devam eden ve hatta “patlayıcı bir nitelik kazanmış bulunan” ulusal soruna odaklanıyor. Marlez, İspanya’nın içine yuvarlandığı derin toplumsal ve ekonomik kriz ortamında, Katalan halkının ikircimli bağımsızlık talebini ele alıyor. So-

Devrimci Marksizm

runun tarihsel köklerini ortaya koyduktan sonra, Katalonya’da bağımsızlık mücadelesinin başını sağın çekmesinden kaynaklanan ikilemleri sergiliyor. Solun pasifizmini eleştirerek, işçi sınıfını ve geniş halk kesimlerini gözeten politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurguluyor.

Devrimci Marksizm’in bu sayısındaki dosya dışı ikinci yazı Mehmet İnanç Turan’ın “Sosyalizm ve Stalin üzerine bir kitap” başlığını taşıyan kitap değerlendirmesi. Turan, İbrahim Okçuoğlu’nun *SSCB’de Sosyalizmin Zaferi ve Kapitalizmin Yeniden İnşası Sorunları* başlıklı 2011 tarihli kitabını kapsamlı bir eleştiriye tabi tutuyor. Türkiye’de sosyalistler arasında en temel konularda bile hüküm süren kafa karışıklıklarını ve tutarsızlıkları teşhir ederek ayrıntılı biçimde eleştirmesi bakımından, Turan’ın bu yazısının dikkatle okunmasında yarar var.

Sayımızı çok yakında yitirmiş olduğumuz Yaşar Kemal’i anarak bitiriyoruz. Yaşar Kemal 20. yüzyıl Türkiye’sinin en büyük romancısı, yoksul ve emekçi halkın onuru, Türk ve Kürt halklarının ortak sesi idi. Sadece büyük edebiyatçı değildi. Marksistti, sosyalistti, mücadele adamıydı. Ölümü bile direne direne oldu! *Devrimci Marksizm* dergisi olarak onu saygıyla, sevgiyle, özlemlerle anıyoruz. Sungur Savran’ın Yaşar Kemal’in ardından yazdığı veda yazısını sizinle paylaşıyoruz.

Önümüzdeki yaz aylarının başlıca siyasal gündemi hiç kuşkusuz 7 Haziran seçimleri olacak. Dünya kapitalizminin giderek derinleşen büyük krizi bağlamında, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de çalkantılı, fırtınalı bir döneme girmiş bulunuyoruz. Son iki yıldaki iki büyük toplumsal isyanın gösterdiği bir şey varsa, bu AKP hükümetinin ve onun temsil ettiği burjuva iktidarının son derece zayıfladığı, artık toplumu yönetemez hale geleceği noktaya epeyce yaklaştığıdır. Böyle bir ortamda devrimci Marksist bir alternatifini şekillendirmek, bu yönde çaba göstermek, tüm devrimcilerin üstlenmesi gereken tarihsel bir sorumluluktur.